YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
19 päivänä toukokuuta 1998 *

Asiassa C-351/96,

jonka Ranskan Cour de Cassation on saattanut tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Drouot assurances SA

vastaan

Consolidated metallurgical industries (CMI industrial sites),

Protea assurance ja

Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 21 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja muutettu teksti, s. 77) sekä Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1),

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Gulmann sekä tuomarit M. Wathelet, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward (esittelevä tuomari) ja L. Sevón,

julkisasiamies: N. Fennelly,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Drouot assurances SA, edustajanaan asianajaja Vincent Delaporte, Pariisi,

— Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne, edustajanaan asianajaja Didier Le Prado, Pariisi,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö Catherine de Salins ja saman osaston tehtävään määrätty Jean-Marc Belorgey,

— Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion oikeusministeriön ministerineuvos Jörg Pirrung,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Xavier Lewis,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Drouot assurances SA:n, edustajaan Vincent Delaporte, Consolidated metallurgical industriesin (CMI industrial sites) ja Protea assurancen, edustajinaan

Jean-Christophe Balat, Ranskan hallituksen, asiamiehenään Jean-Marc Belorgey, ja komission, asiamiehenään Xavier Lewis, 13.11.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.1.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ranskan Cour de Cassation on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 8.10.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 25.10.1996, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen tämän yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 21 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja muutettu teksti, s. 77) sekä Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1; jäljempänä yleissopimus).

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa kantajana on Ranskan oikeuden mukaan perustettu yhtiö Drouot assurances (jäljempänä Drouot) ja vastaajina Etelä-Afrikan oikeuden mukaan perustetut yhtiöt Consolidated metallurgial industries (CMI industrial sites; jäljempänä CMI) ja Protea assurance (jäljempänä Protea) sekä groupement d'intérêt economique (GIE) Réunion européenne (jäljempänä GIE Réunion); oikeusriita koskee Alankomaiden sisävesillä 4.8.1989 uponneen Sequana-nimisen laivan meripelastuskuluja.

3 Yleissopimuksen 21 artiklassa määrätään seuraavasti:

"Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta.

Tuomioistuin, jonka olisi jätettävä asia tutkimatta, voi keskeyttää asian käsittelyn, jos sen tuomioistuimen, jossa kanne on ensiksi nostettu, toimivaltaisuus kiistetään."

4 CMI antoi vuonna 1989 toimeksiannon Velghelle kuljettaa Sequana-aluksella CMI:n rautakromilastin alankomaalaisesta Rotterdamin satamasta ranskalaiseen, Reinin varrella sijaitsevaan Garlinghem-Aire-la-Lysin satamaan. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan riidan perusteena olevien tosiseikkojen tapahtumisaikaan Sequanan omisti Walbrecq ja Velghe toimi rahdinantajana.

5 Yhteisöjen tuomioistuimelle on kuitenkin ilmoitettu suullisessa käsittelyssä, että CMI:n ja Protean mukaan Velghestä oli tullut Sequanan omistaja Walbrecqin kuoltua vuonna 1981 ja että riidan perusteena olevien tosiseikkojen tapahtumisaikaan laiva oli vuokrattu toiselle yhtiölle. Drouot lausui, ettei se tiedä mitään tästä asiasta mutta että Reinillä noudatettavan tavan mukaan kapteeni on omistajan laillinen edustaja ja että kapteeni vastaa laivan merikelpoisuudesta. CMI:n, Protean ja Drouot'n mukaan Velghe oli Sequanan kapteeni riidan perusteena olevien tosiseikkojen tapahtumisaikana.

6 Sequana upposi Alankomaiden sisävesillä 4.8.1990. Aluksen vakuutuksenantaja Drouot toimitutti aluksen meripelastuksen omalla kustannuksellaan, minkä johdosta CMI:n lasti voitiin pelastaa.

7 Drouot haastoi 11.12. ja 13.12.1990 Tribunal de commerce de Paris'hin CMI:n, lastin vakuutuksenantajan Protean ja pelastuskuluista laaditun asiantuntijalausunnon yhteydessä Protean edustajana olleen GIE Réunionin vastaamaan kanteeseen, jossa se vaati näitä maksamaan sille 99 485,53 Alankomaiden guldenia (NLG) merivahingonlaskijan CMI:lle ja Protealle kuuluvana osuutena yhteisestä haverista vahvistamana määränä.

8 CMI ja Protea esittivät kuitenkin ranskalaisessa tuomioistuimessa vireilläolovaikutusta koskevan oikeudenkäyntiväitteen, jonka mukaan ne olivat panneet 31.8.1990 Arrondissementsrechtbank te Rotterdamissa vireille Walbrecqia ja Velghea vastaan oikeudenkäynnin, jossa ne vaativat erityisesti sen vahvistamista, että ne eivät ole velvollisia osallistumaan yhteisen haverin kustannusten korvaamiseen.

9 Tribunal de commerce de Paris hylkäsi 11.3.1992 vireilläolovaikutuksesta tehdyn väitteen sillä perusteella, että koska Drouot ei ollut asianosaisena alankomaalaisessa tuomioistuimessa ja koska Walbrecq ja Velghe eivät olleet asianosaisia ranskalaisessa tuomioistuimessa, näiden kahden oikeudenkäynnin asianosaiset eivät olleet samat. Lisäksi kyseinen tuomioistuin katsoi, että näissä kahdessa tuomioistuimessa esitetyt vaatimukset eivät koskeneet samaa asiaa.

10 CMI, Protea ja GIE Réunion saattoivat sen jälkeen asian Cour d'appel de Paris'n käsiteltäväksi. CMI ja Protea esittivät tässä tuomioistuimessa, että Drouot ei ollut alankomaalaisessa tuomioistuimessa vireillä olevan oikeudenkäynnin asianosainen ainoastaan siitä syystä, että Alankomaan kuningaskunnan prosessioikeuden sääntöjen mukaan vakuutuksenantajia ei voida haastaa tällaiseen oikeudenkäyntiin. Ne katsoivat lisäksi, että koska alankomaalaisessa tuomioistuimessa vireillä oleva oikeusriidan kohde kattaa myös ranskalaisessa tuomioistuimessa vireillä olevan riidan kohteen, nämä kaksi oikeusriitaa koskevat samaa asiaa.

11 Cour d'appel de Paris totesi 29.4.1994 antamassaan tuomiossa ensinnäkin, että asiassa oli kiistatonta, että Alankomaiden prosessioikeuden säännöt rajoittavat vakuutuksenantajan mahdollisuutta osallistua sen vakuutettua koskevaan oikeudenkäyntiin. Tämä tuomioistuin katsoi kuitenkin, että Drouot tosiasiassa osallistui oikeudenkäyntiin alankomaalaisessa tuomioistuimessa "vakuutetun välityksellä".

Se totesi lisäksi, että kun otettiin huomioon se, millaisia perusteita CMI ja Protea olivat esittäneet, nämä kaksi oikeusriitaa koskivat samaa asiaa. Kyseinen tuomioistuin hyväksyi siten vireilläolovaikutuksesta tehdyn oikeudenkäyntiväitteen.

12 Drouot valitti tämän jälkeen tästä tuomiosta Cour de cassationiin esittäen, että näissä kahdessa oikeusriidassa ei ole kysymys kahden saman asianosaisen välisestä oikeusriidasta.

13 Todettuaan sille käsiteltäväksi saatetun valituksen yhteydessä, että yleissopimuksen 21 artiklan tulkitseminen on osoittautunut ongelmalliseksi, Cour de cassation päätti lykätä asian ratkaisemista kysyäkseen yhteisöjen tuomioistuimelta seuraavaa:

"Onko kyseessä tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevassa 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetussa yleissopimuksessa tarkoitettu kansainvälinen vireilläolovaikutustilanne (lis pendens -vaikutus), jos sopimusvaltion tuomioistuimessa on nostettu kanne, jonka kantajana on haaksirikkoutuneen aluksen vakuutuksenantaja ja jossa kantaja vaatii, että aluksessa olleen lastin omistaja ja lastin vakuutuksenantaja velvoitetaan osallistumaan yhteisen haverin meripelastuskulujen korvaamiseen, kun toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa oli jo aiemmin nostettu kanne, jonka kantajina ovat lastin omistaja ja vakuutuksenantaja ja vastaajina aluksen omistaja ja rahdinantaja ja jossa viimeksi mainitun asian kantajat vaativat päinvastoin tuomioistuinta vahvistamaan, että niiden ei tarvitse vastata yhteisestä haverista, ja kansallinen tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, jättää asian tutkimatta sen vuoksi, että vaikka näiden kahden vireillä olevan asian asianosaiset eivät muodollisesti ole identtisiä, siinä tuomioistuimessa, jossa kanne on nostettu ensin, sovellettavassa prosessilainsäädännössä 'rajoitetaan vakuutuksenantajan mahdollisuutta osallistua vakuutettua koskevaan oikeudenkäyntiin', mistä seuraa, että aluksen vakuutuksenantaja tosiasiassa osallistui 'vakuutetun välityksellä' oikeudenkäyntiin myös siinä tuomioistuimessa, jossa kanne nostettiin ensiksi?"

14 Kansallinen tuomioistuin haluaa tällä kysymyksellään ennen kaikkea tietää, sovelletaanko yleissopimuksen 21 artiklaa silloin, kun on nostettu kaksi yhteisen haverin kustannuksiin osallistumista koskevaa kannetta, joista ensimmäisessä kantajana on uponneen aluksen vakuutuksenantaja ja vastaajina laivassa sen haaksirikkoutuessa olleen lastin omistaja ja lastin vakuutuksenantaja ja joista toisessa kantajina ovat viimeksi mainitut asianosaiset ja vastaajina aluksen omistaja sekä rahdinantaja

15 Koska nämä kahden asian asianosaiset eivät näytä olevan samat, on tutkittava, onko pääasian kaltaisessa asiassa aluksen vakuutuksenantaja rinnastettava vakuutettuun siten, että asiassa sovelletaan yleissopimuksen 21 artiklassa tarkoitettua käsitettä "samat asianosaiset".

16 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yleissopimuksen 21 artiklassa vireilläolovaikutustilanteen määrittämiseksi käytettyjä käsitteitä on pidettävä itsenäisinä (asia C-406/92, Tatry, tuomio 6.12.1994, Kok. 1994, s. I-5439, 30 kohta).

17 Yhteisöjen tuomioistuin korosti lisäksi asiassa Tatry annetun tuomion 32 kohdassa, että yleissopimuksen 21 artikla kuuluu toisiinsa liittyviä kanteita koskevan 22 artiklan kanssa yleissopimuksen II osaston 8 jaksoon, jolla pyritään hyvän oikeudenhoidon turvaamiseksi Euroopan yhteisössä estämään rinnakkaiset oikeudenkäynnit eri sopimusvaltioissa ja näissä tehdyistä päätöksistä mahdollisesti aiheutuvat ongelmat. Tällä säännöstöllä pyritään siten mahdollisuuksien mukaan sulkemaan pois 27 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun tilanteen kaltaiset tilanteet eli ne, joissa tuomiota ei tunnusteta siksi, että se on ristiriidassa samojen asianosaisten välillä siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään, annetun tuomion kanssa.

18 Yhteisöjen tuomioistuin totesi saman tuomion 33 kohdassa, että yleissopimuksen 21 artiklan sanamuodon ja edellä mainitun päämäärän perusteella tämä artikla on ymmärrettävä siten, että siinä edellytetään, että kyseisten kahden oikeudenkäynnin asianosaisten on oltava identtisiä, jotta toinen tuomioistuin on velvollinen jättämään asian tutkimatta.

19 On totta, että näiden oikeusriitojen kohteen osalta vakuutuksenantajan ja vakuutetun intressit voivat olla siinä määrin identtiset, että niistä toista vastaan annettu tuomio on oikeusvoimainen toisen osalta. Näin olisi nimittäin silloin, jos vakuutuksenantaja sijaantulo-oikeutensa nojalla nostaa kanteen tai vastaa kanteeseen vakuutettunsa nimissä ilman, että vakuutettu voisi vaikuttaa oikeudenkäynnin kulkuun. Tällaisessa tilanteessa vakuutuksenantaja ja vakuutettu on katsottava samaksi asianosaiseksi yleissopimuksen 21 artiklan soveltamista varten.

20 Sitä vastoin yleissopimuksen 21 artiklan soveltamisesta ei voi seurata, että vakuutuksenantajalta ja vakuutetulta evätään niiden intressien ollessa erilaiset mahdollisuus hakea oikeusteitse suojaa eri intresseilleen muita kysymyksessä olevia asianosaisia vastaan.

21 Kuten CMI ja Protea ovat todenneet suullisessa käsittelyssä, ne vaativat Alankomaissa vireillä olevassa oikeusriidassa sen vahvistamista, että Velghe on kokonaan vastuussa Sequanan haaksirikosta. Drouot katsoo kuitenkin, että koska se on ainoastaan aluksen vakuutuksenantaja, se ei voi olla vastuussa sen vakuutettujen virheistä. Drouot'lla ei ole siten mitään intressiä Alankomaissa vireillä olevassa asiassa.

22 Lisäksi Drouot ei ole toiminut ranskalaisessa tuomioistuimessa siinä ominaisuudessa, että se on vakuutettujensa edustaja, vaan Sequanan meripelastuskustannuksiin välittömästi osallistuneena tahona.

23 Tässä tapauksessa ei siten näytä siltä, että yhtäältä laivan vakuutuksenantajan ja toisaalta sen vakuutettujen, saman aluksen omistajan ja rahdinantajan intressien voitaisiin katsoa olevan identtisiä ja toisistaan erottamattomia. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin selvittää, onko näin todellisuudessa.

24 Näiden syiden vuoksi sillä, onko ennakkoratkaisukysymyksessä mainitun kaltaista kansallista prosessioikeuden sääntöä olemassa, ei ole merkitystä asian ratkaisemisen kannalta.

25 Esitettyyn kysymykseen on vastattava, että yleissopimuksen 21 artiklaa ei sovelleta silloin, kun on nostettu kaksi yhteisen haverin kustannuksiin osallistumista koskevaa kannetta, joissa ensimmäisessä kantajana on uponneen aluksen vakuutuksenantaja ja vastaajina ovat laivassa sen haaksirikkoutuessa olleen lastin omistaja ja lastin vakuutuksenantaja ja toisessa kantajina ovat viimeksi mainitut asianosaiset ja

vastaajina aluksen omistaja sekä rahdinantaja, ellei ole osoitettu, että yhtäältä laivan vakuutuksenantajan ja toisaalta sen vakuutettujen, saman aluksen omistajan ja rahdinantajan intressien voitaisiin katsoa olevan identtisiä ja toisistaan erottamattomia.

Oikeudenkäyntikulut

26 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ranskan ja Saksan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Ranskan Cour de Cassationin 8.10.1996 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen 21 artiklaa, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella sekä Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella, ei sovelleta silloin, kun on nostettu kaksi yhteisen

haverin kustannuksiin osallistumista koskevaa kannetta, joissa ensimmäisessä kantajana on uponneen aluksen vakuutuksenantaja ja vastaajina ovat laivassa sen haaksirikkoutuessa olleen lastin omistaja ja lastin vakuutuksenantaja ja toisessa kantajina ovat viimeksi mainitut asianosaiset ja vastaajina aluksen omistaja sekä rahdinantaja, ellei ole osoitettu, että yhtäältä laivan vakuutuksenantajan ja toisaalta sen vakuutettujen, saman aluksen omistajan ja rahdinantajan intressien voitaisiin katsoa olevan identtisiä ja toisistaan erottamattomia.

Gulmann Wathelet Moitinho de Almeida

Edward Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 19 päivänä toukokuuta 1998.

R. Grass C. Gulmann

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja